

Justitiedepartementet
Grundlagsenheten

Yttrande över betänkandet Stärkt konstitutionell beredskap (SOU 2023:75)

Dnr Ju2023/02742

Svea hovrätt har, utifrån de intressen som hovrätten har att beakta, ingen erinran mot förslagen i sak. Hovrätten lämnar vissa lagtekniska synpunkter i de delar som redovisas nedan.

4 kap. 1 RF

I betänkandet föreslås en ny mening i 4 kap. 1 § RF om att riksdagen i riksdagsordningen ska kunna föreskriva att sammanträden i vissa fall får hållas *”utan att äga rum på en viss ort”*. Som hovrätten har uppfattat förslaget tar bestämmelsen sikte på att möjliggöra helt digitala sammanträden. Av författningskommentaren, s. 394, framgår dock att helt digitala sammanträden är det som avses *”i första hand”*. Detta inger en osäkerhet om vad som avses och hovrätten efterfrågar ett förtydligande i det avseendet. Om bestämmelsen är avsedd att endast möjliggöra helt digitala sammanträden bör vidare övervägas om inte lagtexten uttryckligen borde ange just detta, dvs. att riksdagen i riksdagsordningen ska kunna föreskriva att sammanträden i vissa fall *”får hållas digitalt”*. En sådan formulering har enligt hovrätten fördelen att bestämmelsen blir tydlig samtidigt som den är teknikneutral.

15 kap. 3 § 1 st 1 p RF

I betänkandet föreslås ett tillägg i 15 kap. 3 § 1 st 1 p RF om beslut *”om val till riksdagen”* som avses i 11 § första stycket första meningen eller andra eller fjärde stycket. Det kan tolkas som att även andra och fjärde styckena handlar om beslut om val till riksdagen. Eftersom så inte är fallet kan det övervägas om inte ytterligare ett tillägg behövs. Exempelvis *”(…) beslut om val till riksdagen som avses i 11 § första stycket första meningen eller beslut som avses i andra eller fjärde stycket.”*

15 kap. 6 § 2 st och 16 kap. 3 § RF

I 15 kap. 6 § 2 st och i 16 kap. 3 § RF anges att regeringen även utan bemyndigande i lag ska få meddela vissa föreskrifter om "(...) *ett dröjsmål skulle leda till avsevärt men för angelägna allmänna intressen*". Ordet dröjsmål syftar till att klargöra att regeringen inte hinner avvakta ett bemyndigande i lag. I det fortsatta lagstiftningsarbetet skulle det kunna övervägas dels om detta är tillräckligt tydligt formulerat, dels om ordet egentligen fyller någon funktion eller om exempelvis följande formulering skulle vara tillfyllest. "*Om det annars skulle leda till avsevärt men för angelägna allmänna intressen kan regeringen (...)*".

16 kap. 1 § 2 st RF

Det bör övervägas om det i 16 kap. 1 § 2 st RF finns anledning att använda ett mer etablerat begrepp än "*uppenbart*" vars innebörd enbart kan utläsas ur förarbetena. Hovrätten noterar i sammanhanget att begreppet "*extraordinära förhållanden*" används i 15 kap. 6 och 12 §§ RF för att beskriva liknande situationer.

16 kap. 5 § RF

I betänkandet föreslås en möjlighet för riksdagen att med stöd av 16 kap. 5 § RF meddela beslut som innebär att regeringen inte ska kunna använda sig av 2 och 3 §§. Om det således har fattats ett aktiveringsbeslut enligt 1 § ska riksdagen på detta sätt kunna förhindra att regeringen meddelar vissa föreskrifter med stöd av 2 och 3 §§. Riksdagens beslut ska kunna fattas med enkel majoritet.

Hovrätten efterlyser ett mer utvecklat resonemang i denna del. Förslaget väcker en del principiella frågor, däribland möjligheten och lämpligheten i att kunna sätta grundlagsbestämmelser ur spel på detta sätt. Även konsekvenser av ett sådant beslut bör beröras – tex. om beslutet även innebär att regeringen inte kan fatta ett nytt aktiveringsbeslut enligt 1 § 2 st och sedan åter meddela föreskrifter med stöd av 2 eller 3 §.

Övrigt

På flera ställen i lagtexten anges hur många röster som ska krävas för att vissa beslut/föreskrifter ska godkännas, se tex. 15 kap. 2 § 2 st, 15:6 3 st, 16 kap. 1 § 1 och 2 st RF. Förslagsvis bör dessa formuleras på samma sätt.

I handläggningen av detta ärende har deltagit tf. hovrättspresidenten Monika Sörbom, hovrättslagmannen Staffan Lind, hovrättsrådet Christina Blomberg samt tf. hovrättsassessorn Anna Elséus, föredragande.

Monika Sörbom

Anna Elséus